

Dynamiczny rozwój technologii produkcji żywności doprowadził do poprawy bezpieczeństwa żywności w tradycyjnym rozumieniu tego pojęcia. Współcześnie w państwach Unii Europejskiej stosunkowo rzadko zdarzają się przypadki obrotu żywnością niebezpieczną w klasycznym ujęciu, tj. z powodu zanieczyszczenia, zarówno przez czynniki obce jak i w inny sposób, czy też z powodu gnicia, psucia się lub rozkładu¹. Zjawisko to nadal występuje, jednak nie jest obecnie głównym zagrożeniem związanym z żywnością. Głównym zagrożeniem nie jest obecnie zanieczyszczenie żywności, ale jej skład, kaloryczność, dodatki i sposób obróbki.

Jak wskazuje Światowa Organizacja Zdrowia choroby niezakaźne (NCD) zabijają każdego roku 41 milionów ludzi, co stanowi 71% wszystkich zgonów na świecie. Każdego roku z powodu NCD umiera ponad 15 milionów osób w wieku od 30 do 69 lat, a ponad 85% tych zgonów ma miejsce w krajach o niskich i średnich dochodach. Choroby sercowo-naczyniowe są przyczyną większości zgonów z powodu NCD (17,9 miliona ludzi rocznie), następane są nowotwory (9,0 milionów), choroby układu oddechowego (3,9 milionów) i cukrzyca (1,6 milionów). Według szacunków Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) każdego roku w Unii Europejskiej (UE) około 550 000 osób w wieku produkcyjnym umiera przedwcześnie z powodu NCD. Są one główną przyczyną zgonów w UE i stanowią większość wydatków na opiekę zdrowotną, kosztując gospodarkę UE 115 miliardów euro rocznie, czyli około 0,8% PKB wszystkich krajów unijnych². Wśród najważniejszych czynników ryzyka zapadalności na NCD wskazuje się: nadmierną ilość spożywanej soli i ryzyka metaboliczne związane z żywieniem, czyli podwyższone ciśnienie, nadwagę i otyłość, hiperglikemię oraz hiperlipidemię³. Ponadto liczne badania wskazują również na związek diety z zapadalnością na nowotwory⁴.

Wskazuje się, że „Dawna idea samego dążenia do zapewnienia wystarczającej podaży żywności nie jest już odpowiednią polityką. Musimy zastanowić się, w jaki sposób żywność jest produkowana i konsumowana oraz jakie są tego długoterminowe i bezpośrednie skutki”⁵. Zaplanowany projekt jest odpowiedzią na tę potrzebę.

W ramach projektu przeprowadzona zostanie dwukierunkowa analiza wpływu prawa europejskiego regulującego produkcję, obrót oraz funkcjonowanie (w tym reklamowanie i standaryzację) żywności w kontekście jej wpływu na rozpowszechnianie się chorób niezakaźnych, a także wpływu rosnącego problemu chorób niezakaźnych na prawodawstwo unijne, pozwalająca znaleźć i zrozumieć powiązania pomiędzy prawem unijnym a rozpowszechnianiem się chorób niezakaźnych, a także skutki prawnego *status quo*. Ułatwi to wypracowywanie rozwiązań prawnomiędzynarodowych, prowadzących do poprawy przeciwdziałania chorobom niezakaźnym w prawie europejskim, które również zostaną zaproponowane w toku realizacji projektu. Zbadany zostanie również wpływ rozpowszechniania się chorób niezakaźnych na Cele Zrównoważonego Rozwoju, które mają współcześnie istotne znaczenie w tworzeniu prawa międzynarodowego i unijnego.

Punktem wyjścia dla niniejszego projektu badawczego jest założenie, że prawo odgrywa kluczową rolę w kontroli chorób przewlekłych i zachowań, które do nich prowadzą. Odpowiednie wykorzystanie ustawodawstwa, regulacji i polityki, uwzględniających wiele czynników, które przyczyniają się do powstawania NCD - może pomóc w opracowaniu, wdrożeniu i ocenie różnych koncepcji roli prawa w ich zapobieganiu i kontroli⁶.

¹ Zgodnie z art. 14 pkt 5 Rozporządzenia (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności, podczas podejmowania decyzji, że środek spożywczy nie nadaje się do spożycia przez ludzi, należy mieć na względzie, czy środek spożywczy nie może być spożywany przez ludzi stosownie z jego przeznaczeniem z powodu zanieczyszczenia, zarówno przez czynniki obce jak i w inny sposób, czy też z powodu gnicia, psucia się lub rozkładu.

² Strona internetowa Komisji Europejskiej, *Non-communicable diseases*, https://ec.europa.eu/health/non_communicable_diseases/overview_en (dostęp: 5 marca 2021 r.).

³ WHO, *Noncommunicable diseases*, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>, 2018 (dostęp: 15 kwietnia 2021 r.).

⁴ World Health Organization, *Cancer: Carcinogenicity of the consumption of red meat and processed meat*, <https://www.who.int/news-room/q-a-detail/cancer-carcinogenicity-of-the-consumption-of-red-meat-and-processed-meat> (dostęp: 5 kwietnia 2021 r.).

⁵ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Promowanie zdrowego i zrównoważonego odżywiania w UE”, Dz.U. C 190 z 5.6.2019, str. 9–16.

⁶ Dietz, W., Benken, D., & Hunter, A. (2009). Public Health Law and the Prevention and Control of Obesity. *Milbank Quarterly*, 87(1), 215-227. doi: 10.1111/j.1468-0009.2009.00553.x.